

Sygn. akt I CSKP 163/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Roman Trzaskowski

Protokolant Martyna Arcon-Jakubiak

w sprawie z powództwa B. w B.

przeciwko B. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 16 września 2021 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 11 lutego 2019 r., sygn. akt VII AGa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

B. w B. (dalej: B.) wniósł o zasądzenie od Banku Gospodarstwa Krajowego z siedzibą w W. (dalej: BGK) kwoty 75 100 zł ustawowymi odsetkami od dnia 15 lipca 2014 r. do dnia zapłaty tytułem części z kwoty 1 800 000 zł gwarancji. W sprzeciwie

od upominawczego nakazu zapłaty z dnia 4 sierpnia 2014 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa. W piśmie procesowym z dnia 20 października 2016 r. strona powodowa zmieniła powództwo, w ten sposób, że domagała się zasądzenia od BGK kwoty 75 100 złotych tytułem części kwoty gwarancji bankowej, ewentualnie na wypadek nieuwzględnienia powyższego żądania domagała się na podstawie art. 471 k.c. zasądzenia od pozwanego kwoty 75 100 zł tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo i zasądził od powoda dla pozwanego kwotę 3 600 zł tytułem kosztów procesu. Ustalił zgodnie z twierdzeniami powoda, że B. zawarł z BGK oraz S. S.A. z siedzibą w P. (dalej: SGB) szereg porozumień, w tym umowę portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* nr [...] z dnia 4 marca 2013 r. między pozwanym a SGB. W związku z tą umową powód zawarł z SGB umowę o współpracy portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* nr [...] [...] z dnia 15 marca 2013 r. wraz szeregiem porozumień zmieniających i wykonawczych. Powód w dniu 19 marca 2013 r. zawarł z kredytobiorcą D. B. umowę nr [...] o kredyt zwykły w rachunku bieżącym, udzielając mu środków w wysokości 3 000 000 zł, zabezpieczoną m.in. w formie gwarancji bankowej BGK. Kredytobiorca zaprzestał spłaty kredytu, w związku z czym powód wszczął procedurę windykacji, a następnie w dniu 9 stycznia 2014 r. wystosował do BGK wezwanie do zapłaty z tytułu gwarancji spłaty kredytu w ramach portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis*, załączając przy tym wymagane dokumenty. Pozwany odmówił B. wypłaty żądanej kwoty z tytułu gwarancji. Jednym z warunków udzielenia gwarancji było złożenie kompletu dokumentów, w tym oświadczenia o poddaniu się egzekucji złożonego przez osobę, której udziela się kredytu. Pozwany wskazał, że nie zostały spełnione wszystkie warunki jej udzielenia, ponieważ oświadczenie o poddaniu się egzekucji przez kredytobiorcę wskazuje na umowę zawartą przez B. z SGB, nie zaś na umowę portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* nr [...] z dnia 4 marca 2013 r., której stroną był BGK.

Sąd Okręgowy podniósł, że samo przyjęcie wniosku o udzielenie gwarancji nie stanowiło oświadczenia o jej udzieleniu. Czynność ta miała bowiem charakter warunkowy - dopiero spełnienie określonych przesłanek pozwalało na zaistnienie ochrony gwarancyjnej. Sąd podzielił stanowisko strony pozwanej, w myśl którego

oświadczenie o poddaniu się egzekucji przyjęte przez powoda od kredytobiorcy wskazywało na niewłaściwy stosunek prawny, gdyż oznaczono w nim umowę zawartą przez B. i SGB, nie zaś stosunek, którego stroną był BGK. Tym samym nie doszło do objęcia powoda ochroną z tytułu gwarancji. Nie doszło więc do spełnienia warunków powstania gwarancji, nie może być więc mowy o niewywiązaniu się pozwanego z zobowiązań. Wskazał również, że nie doszło po jego stronie do bezpodstawnego wzbogacenia. Wobec działania zgodnie z umową nie mogło też dojść do popełnienia deliktu.

Wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony apelacją przez powoda, który zaskarżył go w całości. Postanowieniem z dnia 11 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny odrzucił apelację powoda w części, w jakiej dotyczyła ona odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy. Powód podniósł bowiem zarzut nieodniesienia się przez Sąd do tego żądania. W związku z tym stronie przysługiwał - na podstawie art. 351 § 1 k.p.c. - wniosek o uzupełnienie wyroku. Apelacja od rozstrzygnięcia, które nigdy nie zapadło, była niedopuszczalna. Wyrokiem z dnia 11 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację (pkt I) oraz zasądził od B. w B. na rzecz BGK w W. kwotę 4050 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego (pkt II).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, skarżący B. słusznie zarzucił Sądowi pierwszej instancji, że okoliczność posiadania przez SGB uprawnienia do działania w imieniu i na rzecz B. przy zawieraniu umowy portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* nr [...] z dnia 4 marca 2013 r. była okolicznością sporną, stąd też Sąd ten przeprowadził kontrolę prawidłowości ustaleń w tym zakresie. Strona powodowa kwestionowała uprawnienie SGB do działania w imieniu i na rzecz B. przy zawieraniu umowy nr [...], pomimo że w treści umowy wskazano, iż SGB działa jako Bank Zrzeszający w imieniu własnym oraz w imieniu i na rzecz zrzeszonych z nim banków spółdzielczych. Umowa Zrzeszenia zawarta dnia 15 września 2011 r. w § 8 zawiera ogólne uprawnienie dla Banku Zrzeszającego (SGB) do działania w imieniu i na rzecz banków spółdzielczych, bez konieczności uzyskiwania odrębnego pełnomocnictwa, we wszystkich sprawach wynikających z Umowy Zrzeszenia. W postanowienia zawartych w § 17-19 nie ma wyszczególnienia uprawnienia Banku Zrzeszającego do organizacji udzielania przez BGK gwarancji spłaty kredytów, lub

też organizacji udzielania gwarancji spłaty kredytów przez jakikolwiek inny podmiot. Tym samym wykładnia językowa prowadziła do wniosku, że aktualizuje się wymóg przewidziany w § 20 Umowy Zrzeszenia, przewidującej zawarcie odrębnych umów lub porozumień celem wykonania tej czynności na rzecz B.. Zatem, kierując się wykładnią językową Umowy Zrzeszenia, należałoby przyjąć, że SGB, podpisując umowę nr [...], działał jako fałszywy pełnomocnik (art. 103 § 1 k.c.), a ważność tej umowy zależała od potwierdzenia czynności przez BS. SGB, zawierając z B. umowę nr 3[...] z dnia 15 marca 2013 r., nie działał jako pełnomocnik BGK. Nie wynika to ani z treści umowy, ani też stwierdzeń stron. Już tylko z tego powodu nie można podzielić stanowiska strony powodowej, że strony procesu łączyły dwie umowy - nr [...] oraz nr [...]. Skoro bowiem SGB nie działał w imieniu i na rzecz BGK, to ten ostatni podmiot nie mógł być tą umową związany. Jednocześnie, strony (BGK i BS) łączyła umowa portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis*. Stąd też, umowę nr [...] z dnia 15 marca 2013 r, przy zastosowaniu wykładni językowej Umowy Zrzeszenia, należy potraktować, w relacjach z BGK, jako potwierdzenie czynności z art. 103 k.c., natomiast w relacjach pomiędzy SGB i B. jako umowę przewidzianą w § 20 Umowy Zrzeszenia. Skoro zastosowanie wykładni językowej prowadzi do wniosku, że strony procesu zawarły skutecznie jedną umowę nr [...], zaś umowa nr [...] z dnia 15 marca 2013 r. stanowiła jedynie potwierdzenie czynności z art. 103 § 1 k.c., zbędne było prowadzenie postępowania na okoliczność wykładni Umowy Zrzeszenia zgodnie z dyrektywą przewidzianą art. 65 § 2 k.c. Ustalenie bowiem, że w ramach zgodnej woli stron Umowy Zrzeszenia SGB przysługiwało uprawnienie do zawarcia umowy nr [...] w imieniu i na rzecz B. prowadzi do tego samego skutku, co wyżej.

Zasadniczy więc zarzut strony powodowej, że BGK łączyły z BS dwie umowy, okazał się chybiony, albowiem BGK był stroną tylko jednej umowy nr [...], druga umowa nr [...] mogła stanowić co najwyżej potwierdzenie czynności SGB, działającego jako *falsus procurator*, przy zawarciu umowy nr [...]. Tym samym uchybienie Sądu pierwszej instancji polegające na przyjęciu bezprawności uprawnienia SGB do zawarcia umowy nr [...] w imieniu i na rzecz BS nie miało znaczenia dla rozstrzygnięcia, a zarzut naruszenia art. 98 k.c. w związku z art. 19 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków

spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 109 ze zm.), który to przepis przewiduje, że bank zrzeszający reprezentuje zrzeszone banki spółdzielcze w stosunkach zewnętrznych w sprawach wynikających z umowy zrzeszenia, nie był trafny.

Sąd podzielił stanowisko skarżącego, że objęcie kredytu gwarancją następuje od daty wpisania umowy kredytu do rejestru (§ 5 ust. 1 umowy). Sformułowanie „po uprzednim spełnieniu łącznie następujących warunków” nie może oznaczać, że niespełnienie któregośkolwiek z warunków wymienionych w ust. 1 § 5 pomimo wpisania umowy kredytu do rejestru, nie rodzi skutku w postaci objęcia kredytu gwarancją. Wykładnia ust. 2 § 5, który przewiduje, że dokumenty w postaci wniosku, zabezpieczenia w formie weksla własnego in blanco, oświadczenia o ochronie danych osobowych i oświadczenia o poddaniu się egzekucji, którego wzór określa załącznik numer 4 do umowy, do kwoty stanowiącej równowartość 200% kwoty gwarancji udzielanej przez BGK (§ 5 ust. 1 pkt 2 lit. c), przechowywane będą przez Bank K. – B., oznacza, iż to właśnie na podstawie spoczywać będzie ryzyko prawidłowego pod względem formalnym wypełnienia wyżej wymienionych dokumentów. Treść umowy stron w tym zakresie jest jednoznaczna, skoro bowiem dokumenty wyżej opisane nie były w ogóle przedstawiane BGK i nie dokonywał on żadnej weryfikacji w zakresie poprawności formalnej tych dokumentów, to powód, jako Bank Kredytujący, odpowiadał za ich formalną poprawność. Dlatego też zarzut naruszenia art. 6 k.c. w związku z art. 65 k.c. i art. 81 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2187 ze zm. – dalej „pr. bank.”) Sąd ocenił jako nietrafny.

Wobec ustalenia, że umowa kredytowa D. B. została objęta gwarancją z dniem wpisu do rejestru, należało ustalić, czy pozwany miał prawo odmówić wypłacenia gwarancji z uwagi na to, że w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji wpisano numer umowy nr [...] z dnia 15 marca 2013 r. nie zaś nr [...].

Odnosząc się do zarzutu apelacyjnego, w którym skarżący podniósł, że badanie treści oświadczenia o poddaniu się egzekucji w zakresie zgodności numeru umowy portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* wykracza poza formalną kontrolę wniosku o wypłatę gwarancji, Sąd drugiej instancji wskazał na § 9 umowy - regulujący wypłatę gwarancji - w którym strony ustaliły, że BGK z tytułu

jednostkowej gwarancji spłaty kredytu w ramach portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* zobowiązany jest, nieodwołalnie i na pierwsze pisemne żądanie, do zapłaty Bankowi K. wykorzystanej i niespłaconej kwoty kredytu, bez odsetek i kosztów związanych z udzielanym kredytem, w części objętej gwarancją zgodnie z postanowieniami Umowy, z uwzględnieniem § 3 ust. 8, § 6 ust. 11 oraz § 10. Natomiast w § 10 umowy strony postanowiły, że Bank Kredytujący wzywający BGK do realizacji zobowiązania z tytułu ich jednostkowej gwarancji spłaty kredytu w ramach portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis*, przesyła do BGK wezwanie do zapłaty, którego treść określa załącznik nr 9 do umowy, wraz z kompletem wymaganych dokumentów, określonym w treści wezwania. Bank Kredytujący potwierdza za zgodność z oryginałem kopie dokumentów przekazywanych do BGK wraz z wezwaniem do zapłaty, chyba że dokumenty te, zgodnie z treścią wezwania, powinny zostać przekazane w oryginale. BGK wykona zobowiązanie z tytułu jednostkowej gwarancji spłaty kredytu w terminie 15 dni roboczych od daty otrzymania kompletnego wezwania, udokumentowanego w sposób określony w ust. 1 i 2, przekazując należne środki na rachunek Banku K. (ust. 3). W przypadku stwierdzenia, że wezwanie do zapłaty jest niekompletne, BGK zwraca się pismem do Banku K. o uzupełnienie i po otrzymaniu kompletnego wezwania zgodnie z ust. 1 i 2, następuje wznowienie biegu terminu, o których mowa w ust. 3. Wezwanie nieuzupełnione w terminie do 1 miesiąca od daty otrzymania pisma BGK w tej sprawie lub w terminie uzgodnionym z BGK, zwracane jest Bankowi Kredytującemu bez rozpatrzenia (ust. 4).

Skoro strony ustaliły, że oświadczenie o poddaniu się egzekucji, które nie będzie doręczane na etapie udzielania gwarancji BGK, ma być sporządzone według załącznika nr 4, a jego kopia jest elementem wezwania do zapłaty z tytułu gwarancji spłaty kredytu zgodnie z załącznikiem nr 9, to jedynie załączenie prawidłowo wypełnionego oświadczenia o poddaniu się egzekucji, tj. zgodnie z załącznikiem numer 4, mogło być podstawą skutecznego żądania wypłaty gwarancji. Strony łączyła tylko jedna umowa portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* nr [...] z dnia 4 marca 2013 r., tym samym ten numer powinien być wskazany w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji podpisanym przez kredytobiorcę D. B.. Jak wynika z oświadczenia załączonego do wezwania do

zapłaty z tytułu gwarancji, wpisano nieprawidłowy numer umowy nr [...] z dnia 15 marca 2013 r.

Badanie poprawności oświadczenia o poddaniu się egzekucji pod względem prawidłowości oznaczenia imienia i nazwiska kredytobiorcy, banku kredytującego, wskazania prawidłowej umowy portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis* oraz umieszczenia wszelkich niezbędnych podpisów, jest badaniem tego oświadczenia, a w konsekwencji wezwania do zapłaty z tytułu gwarancji, pod względem formalnym, nie merytorycznym. Wolą stron było załączenie wypełnionego oświadczenia o poddaniu się egzekucji do wezwania do zapłaty z tytułu gwarancji, a zgodnie z wolą stron badanie poprawności wypełnienia tego świadczenia zostało przerzucone na etap żądania wypłaty gwarancji. Skoro powód przedłożył niepoprawnie wypełnione oświadczenie o poddaniu się egzekucji, to nie można uznać, że przedłożył komplet dokumentów zgodnie z wymogami określonymi w § 9 umowy. Z tych też względów pozwany prawidłowo, stosownie do postanowienia § 10 ust. 4 umowy, zwrócił się do powoda o uzupełnienie wezwania o prawidłowe oświadczenie o poddaniu się egzekucji. Stronie powodowej nie udało się uzyskać poprawnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji, a w konsekwencji nie przedłożyła wezwania do zapłaty z tytułu gwarancji wraz z kompletem dokumentów. Prawidłowo zatem strona pozwana pozostawiła niekompletne wezwanie bez rozpatrzenia (§ 10 ust. 4 umowy). Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny za nieuzasadniony uznał zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 65 k.c. w zw. z art. 81 pr. bank.

Wobec ustalenia przez strony, że oświadczenie o poddaniu się egzekucji powinno być wypełnione zgodnie ze wskazanym w załączniku wzorem, nie ma znaczenia dla możliwości żądania wypłaty gwarancji, czy oświadczenie to spełniało wymagania ustawowe przewidziane w art. 97 pr. bank. w zw. z art. 5 i 6 pr. bank., w brzmieniu obowiązującym na dzień składania oświadczenia. Badanie oświadczenia pod kątem dopuszczalności nadania mu klauzuli wykonalności wykraczałoby poza formalną ocenę oświadczenia o poddaniu się egzekucji przewidzianą w § 10 umowy nr [...]. Tym samym nie był uzasadniony zarzut naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 97 pr. bank. w zw. z art. 5 i 6 pr. bank.

Wobec odrzucenia apelacji powoda w części, w jakiej dotyczyła ona żądania zasądzenia odszkodowania, nie podlegały ocenie zarzuty dotyczące naruszenia art. 65 k.c. w zw. z art. 81 pr. bank. polegające na wadliwym pominięciu przez sąd, że BGK obowiązany był w ramach zobowiązań gwarancyjnych do monitorowania i weryfikacji danych zawartych w rejestrze gwarancji, a zatem to on odpowiada za ewentualne błędy w treści oświadczenia o poddaniu się egzekucji, a także, że BGK zaakceptował numer umowy gwarancji na etapie wykonywania obowiązków gwarancyjnych; naruszenia art. 471 k.c. w zw. z art. 474 k.c. (ewentualnie 425 k.c.) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na bezzasadnym przyjęciu przez sąd, że na wypadek braku uwzględnienia roszczenia powodowi nie przysługuje roszczenie odszkodowawcze za wadliwe wykonywanie umowy gwarancji przez pozwanego i błędny brak wskazana, które z przesłanek odpowiedzialności nie zostały spełnione; naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. poprzez pominięcie, że przedmiotem sprawy było zgłoszone w pozwie roszczenie, a przy tym także nieorzeczenie o istocie sprawy oraz naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez sąd dowolnej oceny materiału dowodowego i poczynienie ustaleń sprzecznych z jego treścią, to jest zawężenie badanego stanu faktycznego, pominięcie dowodów z dokumentów istotnych dla sprawy w części odnoszącej się do roszczenia odszkodowawczego.

Za nieuzasadniony został także uznany zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony w całości przez powoda skargą kasacyjną. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. podniesiono zarzuty naruszenia: art. 6 k.c. w zw. z art. 65 k.c. w zw. z art. 81 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2187 ze zm. - dalej: pr. bank.), art. 65 k.c. w zw. z art. 103 k.c. w zw. z art. 81 pr. bank., art. 65 k.c. w zw. z art. 81 pr. bank. oraz art. 65 k.c. w zw. z art. 58 k.c. oraz art. 81 i 97 w zw. z art. 5 i art. 6 pr. bank. Powód wniósł o wydanie przez Sąd Najwyższy orzeczenia w trybie art. 398¹⁶ k.p.c. co do istoty sprawy przez zmianę zaskarżonego orzeczenia Sądu drugiej instancji i uwzględnienie skargi kasacyjnej i apelacji powoda w całości wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania przed Sądem drugiej instancji i Sądem Najwyższym albo o uchylenie w trybie art. 398¹⁵ k.p.c. zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego

rozpoznania w tej części Sądowi drugiej instancji wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania przed Sądem drugiej instancji i Sądem Najwyższym. Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej niezbędne jest przed rozważeniem poszczególnych zarzutów wypełniających podstawę kasacyjną scharakteryzowanie instytucji gwarancji.

Gwarancja jest instytucją ukształtowaną w praktyce rynkowej w ramach zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.), mającą fragmentaryczne uregulowania głównie dotyczące gwarancji bankowej w ustawie Prawo bankowe (por. art. 5 ust. 1 pkt 4 oraz art. 80-84). Pod ogólnym pojęciem gwarancji występują typowo trzy, powiązane ze sobą stosunki prawne: stosunek prawny łączący wierzyciela z dłużnikiem, z którego wynika konieczność zabezpieczenia interesów wierzyciela, wynikających z tego stosunku (tzw. stosunek podstawowy), stosunek zlecenia udzielenia gwarancji, w ramach którego zazwyczaj dłużnik ze stosunku podstawowego zleca udzielenie gwarancji innemu podmiotowi - bankowi, zakładowi ubezpieczeń lub innemu - w celu zabezpieczenia interesów wierzyciela oraz stosunek gwarancji pomiędzy gwarantem a beneficjentem gwarancji.

W razie zawarcia umowy zlecenia udzielenia gwarancji świadczenie przyjmującego zlecenie udzielenia gwarancji polega na wystawieniu uzgodnionej gwarancji (świadczenie o charakterze niepieniężnym), a zleceniodawca gwarancji zobowiązany jest do zapłaty wynagrodzenia gwarantowi, o ile tak to przewidziano w umowie kształtowanej w tym zakresie wolą stron opartą na zasadzie swobody umów (art. 353¹ k.c.). Umowa zlecenia gwarancji nie należy do stosunku gwarancji, nie kształtuje więc praw i obowiązków beneficjenta gwarancji. Zleceniodawca gwarancji nie jest stroną stosunku gwarancji, nie przysługują mu więc z gwarancji żadne prawa i nie obciążają go żadne obowiązki, mimo że jest tym podmiotem, który inicjuje udzielenie gwarancji. Zgodnie z art. 80 pr. bank., gwarancje bankowe banki udzielają tylko na zlecenie. Zazwyczaj też, to działanie lub zaniechanie podmiotu zlecającego udzielenie gwarancji stanowić będzie o spełnieniu się

warunków wypłaty gwarancji. Do istotnych warunków umowy zlecenia gwarancji należy wskazanie treści gwarancji bankowej, tj. jej kwoty oraz warunków, których spełnienie powodować będzie powstanie obowiązku jej wypłaty po stronie gwaranta oraz wskazanie beneficjenta gwarancji. W zleceniu udzielenia gwarancji wskazuje się też zazwyczaj wierzytelność, stanowiącą stosunek podstawowy oraz termin obowiązywania gwarancji. W umowie zlecenia gwarancji może być też nałożony na jej zleceniodawcę obowiązek zwrotu gwarantowi kwot wypłaconych tytułem gwarancji. Ponieważ gwarant na podstawie gwarancji nie płaci cudzego długu, lecz własny dług, podstawą roszczenia gwaranta wobec zleceniodawcy gwarancji może być postanowienie zlecenia gwarancji zobowiązujące zleceniodawcę do zwrotu kwoty wypłaconej przez gwaranta z tytułu gwarancji. W związku z tym w umowie zlecenia gwarancji znajdują się też często postanowienia dotyczące zabezpieczenia ewentualnego roszczenia regresowego względem zleceniodawcy gwarancji. Jak trafnie podnosi się w piśmiennictwie, zobowiązanie do refundacji gwarantowi środków poniesionych na spełnienie świadczenia z gwarancji dotyczy wyłącznie przypadków określonych w gwarancji (udzielonej zgodnie z treścią zlecenia), a nie świadczenia spełnionego na skutek udzielenia przez gwaranta gwarancji niezgodnie ze zleceniem.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego sama gwarancja, w tym gwarancja bankowa, o której mowa w art. 81 pr. bank., jest umową, a nie czynnością prawną jednostronną (por. m.in. wyrok z dnia 9 listopada 2006 r. IV CSK 208/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 122, z dnia 30 października 2008 r. IV CSK 258/08, nie publ., z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12, OSNC-ZD 2014, nr 1, poz. 14 oraz z dnia 20 września 2013 r., II CSK 670/12, OSNC 2014, nr 5, poz. 53). Stosunek gwarancji powstaje na podstawie umowy między gwarantem a beneficjentem gwarancji (wierzycielem). Zakres obowiązków gwaranta oraz możliwości sposobu jego obrony w ramach stosunku gwarancji bankowej jest uzależniony od treści umowy gwarancji, którą strony mogą ukształtować, zgodnie z art. 353¹ k.c., w granicach swobodnego uznania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12 oraz z dnia 29 listopada 2013 r., I CSK 90/13, OSNC-ZD 2015, nr 1, poz. 12). W ramach tak powstałego stosunku gwarancji gwarant zobowiązuje się do spełnienia świadczenia wskazanego w gwarancji, a

beneficjent gwarancji jest uprawniony do otrzymania tego świadczenia (sumy gwarancyjnej). Gwarancja bankowa jest czynnością prawną jednostronnie zobowiązującą, gdyż na beneficjencie gwarancji nie spoczywa żaden obowiązek świadczenia. Gwarantem może być bank, bo udzielanie gwarancji jest jedną z czynności bankowych (art. 5 ust. 1 pkt 4 pr. bank.) bliżej uregulowaną w art. 80-84 pr. bank. Do istotnych elementów instytucji gwarancji należy więc zobowiązanie zapłaty kwoty gwarancyjnej. Umowa między gwarantem a beneficjentem gwarancji (wierzycielem w tym stosunku prawnym) ma charakter losowy, jej przedmiotem jest zagwarantowanie zajścia określonego zdarzenia, a w razie wystąpienia określonych okoliczności, zobowiązanie do wykonania określonego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2018 r., V CSK 440/17, nie publ.). Innymi słowy, w gwarancji gwarant przyjmuje ryzyko związane z realizacją bądź niepowodzeniem określonego w umowie przedsięwzięcia, a co się z tym wiąże - w razie konieczności zapłaty kwoty gwarancji. Celem ekonomicznym gwarancji jest zabezpieczenie interesów gospodarczych beneficjentów gwarancji, którymi są zazwyczaj wierzyciele ze stosunku podstawowego łączącego ich z dłużnikiem, typowo, zlecniodawcami gwarancji. Gwarancja, jeżeli nie umówiono się inaczej, jest oderwana od długu, który zabezpiecza, jak i od umowy zlecenia, co oznacza, że ani gwarant, ani beneficjent gwarancji nie mogą podnosić zarzutów związanych z treścią umowy zlecenia gwarancji. Gwarancja jest więc niezależna od istnienia, ważności, skuteczności i treści umowy zlecenia. Zobowiązanie gwaranta wobec beneficjenta ma charakter samoistny.

Ten wyżej opisany, typowy układ stosunków pomiędzy zlecniodawcą gwarancji (dłużnikiem ze stosunku podstawowego), wierzycielem ze stosunku podstawowego (beneficjentem gwarancji) oraz gwarantem może być bardziej złożony. W szczególności zlecniodawcą gwarancji nie zawsze musi być dłużnik ze stosunku podstawowego. W orzecznictwie wyjaśniono także w odniesieniu do umowy gwarancji bankowej (art. 81 ust. 1 pr. bank.), że w niej można zastrzec, iż skuteczne żądanie zapłaty beneficjenta gwarancji, kierowane wobec banku - gwaranta, powinno nastąpić za pośrednictwem innego podmiotu i po odpowiednim potwierdzeniu przez ten podmiot uprawnień osób reprezentujących beneficjenta jako osobę prawną (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2013 r., II CSK

670/12, OSNC 2014, nr 5, poz. 53 oraz z dnia 15 września 2016 r., I CSK 524/15, OSP 2020, nr 1, poz. 2). W praktyce występują też porozumienia o przyznawaniu linii gwarancyjnej, w ramach której zazwyczaj bank (jako przyszły gwarant) zobowiązuje się do udzielania gwarancji w wykonaniu odrębnych zleceń o treści określonych w tym porozumieniu oraz określających szczegółowo zabezpieczenia przyszłych wierzytelności regresowych banku-gwaranta.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1996 r., I CKU 30/96 (nie publ.) stwierdzono ogólnie, że przesłanką odpowiedzialności banku-gwaranta wobec beneficjenta gwarancji jest fakt niewykonania przez osobę trzecią oznaczonego świadczenia. Stwierdzenie ziszczenia się warunków (ściśle przesłanek) aktualizujących powstanie obowiązku spełnienia świadczenia przez gwaranta może być uzależnione w umowie gwarancyjnej od przedstawienia ściśle określonych w treści gwarancji dokumentów, jakie beneficjent gwarancji powinien załączyć do sporządzonego we wskazanej formie żądania zapłaty. Nie zależy ono wówczas od ziszczenia się jakichkolwiek przesłanek („warunków”) materialnoprawnych, leżących poza stosunkiem gwarancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2018 r., IV CSK 86/17, nie publ.). Wśród gwarancji wyróżnia się bowiem m.in. gwarancję o charakterze dokumentowym, w której przesłanką aktualizującą obowiązek zapłaty przez gwaranta sumy gwarancyjnej beneficjentowi gwarancji jest przedstawienie przez beneficjenta gwarancji wraz z żądaniem zapłaty tej kwoty określonych co do formy i treści dokumentów (formalna przesłanka zapłaty sumy gwarancyjnej). Beneficjent nie musi natomiast wykazywać, że zaistniał materialny wypadek gwarancyjny (materialna przesłanka obowiązku gwaranta zapłaty sumy gwarancyjnej). Jeżeli beneficjent gwarancji nie przedstawi tych dokumentów albo przedstawi dokumenty niespełniające wymagań określonych w umowie gwarancji nie powstaje w ogóle zobowiązanie do zapłaty sumy gwarancji przez gwaranta.

W przypadku gwarancji dokumentowej w razie zgłoszenia przez beneficjenta żądania zapłaty sumy gwarancyjnej wraz z dokumentami, gwarant dokonuje ograniczonej kontroli przedstawionych dokumentów, tj. czy są to wszystkie dokumenty, które miał obowiązek przedstawić beneficjent gwarancji (kontrola ich kompletności), czy spełniają one wymagania formalne wymagane dla tych

dokumentów (kontrola ich autentyczności, tj. czy są podpisane przez właściwe osoby uprawnione) oraz ich treści w tym sensie, czy stwierdzają one te okoliczności, które te dokumenty miały wykazywać i czy nie ma pomiędzy nimi sprzeczności. W tym zakresie badanie przez gwaranta dokumentów ma charakter ograniczony i formalny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 1999 r., II CKN 402/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 16 oraz z dnia 21 sierpnia 2019 r., I CSK 349/18, Mon. Pr. Bank. 2021, nr 2, poz. 24). Przesłanki aktualizujące powstanie obowiązku zapłaty przez gwaranta sumy gwarancyjnej na rzecz beneficjenta gwarancji nie są warunkami w rozumieniu art. 89 i nast. k.c. Przewidzianego w gwarancji dokumentowej wymagania przedstawienia określonych dokumentów przez beneficjenta gwarancji w celu wykazania zasadności żądania zapłaty przez gwaranta sumy gwarancyjnej nie można zastąpić innym sposobem wykazywania ziszczenia się przesłanek odpowiedzialności gwaranta z tytułu udzielonej gwarancji.

Gwarancję bankową, jako jedną z postaci gwarancji, która posiada swoją szczątkową regulację w przepisach ustawy Prawo bankowe, również cechuje rygorystyczny dokumentowy, który powinien być przestrzegany przez beneficjenta gwarancji. Umowa może określać nie tylko wymagania co do formy i treści żądania zapłaty, ale także dokumenty, które wraz w tym żądaniem powinien przedłożyć beneficjent gwarancji. Działania banku w zakresie badania dokumentów oparte są na zasadzie formalizmu. Artykuł 87 ust. 2 pr. bank. stanowiąc bowiem o rozpoczęciu biegu przedawnienia roszczeń z tytułu gwarancji, określa moment rozpoczęcia ich wymagalności od daty przedłożenia skutecznego żądania zapłaty. Bank, który udzielił gwarancji, zobowiązany jest jedynie do sprawdzenia zgodności formalnej żądania zapłaty oraz przedłożonych dokumentów. Gwarant obowiązany jest do kontroli zgodności przedstawionych dokumentów z ich opisem oraz kontroli autentyczności dokumentów. Bank nie jest uprawniony do badania merytorycznego przedłożonych dokumentów.

Mając na uwadze wyżej przedstawioną charakterystykę instytucji gwarancji, w tym gwarancji bankowych, należy ocenić zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej. Część z nich zmierza do zakwestionowania oceny Sądu drugiej instancji, że strony (powoda i pozwanego) łączyła umowa z dnia 4 marca 2013 r. portfelowej linii gwarancyjnej de minimis nr [...] oraz, że nie łączyła ich

umowa z dnia 15 marca 2013 r. o współpracy portfelowej linii gwarancyjnej de minimis nr (...), której stronami byli - według oceny tego Sądu - tylko powód i SGB. Za prawidłowe należy uznać stanowisko Sądu drugiej instancji, że powód był stroną umowy zawartej w dniu 4 marca 2013 r. Zgodnie z art. 103 § 1 k.c., jeżeli zawierający umowę jako pełnomocnik nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta. Z wykładni językowej tego przepisu wynika, że przepis ten może mieć zastosowanie w sytuacji, w której ktoś występuje w roli pełnomocnika innej strony, mimo braku pełnomocnictwa albo je posiada, ale przekroczy jego zakres. Taka sytuacja miała miejsce w odniesieniu do umowy z dnia 4 marca 2013 r., w której wprost, w jej części wstępnej, wskazano, że SGB działa jako bank zrzeszający w imieniu własnym oraz w imieniu i na rzecz zrzeszonych w nim banków spółdzielczych. Należy przy tym zwrócić uwagę na to, że w umowie z dnia 4 marca 2013 r. określono w części wstępnej, że SGB jest dalej zwanym „Bankiem Kredytującym”. Zgodnie jednak z definicją zawartą w § 2 pkt 1 tej umowy Bank Kredytujący to udzielający kredytu, z którym BGK zawarł Umowę, w tym bank zrzeszony realizujący umowę. Za niezasadne należy uznać także zarzut skargi kasacyjnej kwestionujący ocenę Sądu drugiej instancji, iż zawarcie przez powoda umowy z dnia 15 marca 2013 r. można traktować jako akceptację przez niego zawarcia umowy z dnia 4 marca 2013 r. z BGK w jego imieniu przy udziale SGB, co uzasadniało potraktowanie tego zachowania powoda jako potwierdzenia zawarcia tej umowy w rozumieniu art. 103 § 1 k.c. Potwierdzenie dokonania czynności prawnej przez rzekomego pełnomocnika może bowiem nastąpić także w formie dorozumianej. Zarzut naruszenia art. 65 k.c. w zw. z art. 103 k.c. w zw. z art. 81 pr. bank. był więc nieuzasadniony. Artykuł 81 pr. bank. dotyczy gwarancji bankowej. Ani umowa z dnia 4 marca 2013 r., ani umowa z dnia 15 marca 2013 r., mimo że odnosiły się do udzielania gwarancji bankowej przez BGK, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia, nie były gwarancją bankową, do której miałby wprost zastosowanie art. 81 pr. bank. określający istotę gwarancji bankowej.

Uwzględniając przedstawioną na wstępie uzasadnienia charakterystykę prawną stosunków prawnych składających się na instytucję gwarancji należy scharakteryzować pod względem prawnym umowę z dnia 4 marca 2013 r.

Określała ona zasady udzielania przez BGK pomocy de minimis, o której mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis oraz rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2013 r. w sprawie udzielania przez Bank Gospodarstwa Krajowego pomocy de minimis w formie gwarancji spłaty kredytów (Dz.U. z 2013 r., poz. 239). Postanowienia tej umowy określały w szczególności zasady udzielania przez BGK we własnym imieniu i na własny rachunek bankowi kredytującemu gwarancji portfela kredytów, na którą składają się gwarancje spłaty kredytów, do łącznej kwoty limitów gwarancji oraz w okresie ich wykorzystywania (§ 3 ust. 1), objęcia tymi gwarancjami kredytów udzielonych i wpisanych przez bank kredytujący do rejestru, o którym mowa w § 7 ust. 1 (§ 3 ust. 2), rodzaje kredytów objętych gwarancją i warunki, jakie taki kredyt musi spełniać (§ 4), procedurę udzielenia gwarancji spłaty kredytu (§ 5), pobierane opłaty (§ 6), monitorowanie (§ 7), procedurę realizacji jednostkowej gwarancji spłaty kredytu (§ 9) i windykacji należności w razie dokonania przez BGK wypłaty na rzecz banku kredytującego z tytułu jednostkowej spłaty kredytu (§ 11). Załączniki do umowy określały treść dokumentów niezbędnych do wykonania tej umowy. W relacji pomiędzy powodem i pozwanym umowy tej nie można traktować ani jako umowy zlecenia udzielenia jednostkowej gwarancji (ta wymagała zlecenia jej udzielenia przez konkretnego kredytobiorcę, któremu BS jako bank kredytujący udzielił kredytu), ani jako udzielenia gwarancji. W umowie tej BGK zobowiązywał się wobec B. jako banku kredytującego, będącego zarazem bankiem zrzeszonym realizującym umowę, do udzielania wielu jednostkowych gwarancji bankowych na rzecz B. jako beneficjenta gwarancji na zlecenie kredytobiorców tego banku kredytującego celem zabezpieczenia spłaty tych kredytów w ramach określonego limitu kwoty przeznaczonego na ten cel. Jednocześnie w umowie tej określono warunki, jakie miał spełniać kredytobiorca, a zarazem przyszły zleceniodawca gwarancji, warunki zlecenia przez niego udzielenia gwarancji bankowej, warunki przyszłych gwarancji bankowych, sposób zabezpieczenia dochodzenia przez BGK jako gwaranta ewentualnych roszczeń regresowych wobec poszczególnych zleceniodawców gwarancji w razie wypłaty środków na podstawie udzielonych gwarancji (przelew wierzytelności przez bank kredytujący na BGK, oświadczenie dłużnika o poddaniu

się egzekucji, wystawienie weksla itp.). Umowa ta określała więc te prawa i obowiązki, które w typowym układzie składającym się na instytucję gwarancji wynikają z umowy zlecenia gwarancji oraz z umowy gwarancji (zawieranej zazwyczaj przez przyjęcie przez beneficjenta dokumentu gwarancji). Postanowienia te stawały się częścią umownego reżimu prawnego łączącego BGK jako gwaranta ze zleciiodawcami poszczególnych jednostkowych gwarancji bankowych przez kredytobiorców, którym B. udzielił kredytów zabezpieczonych w formie gwarancji ich spłaty BGK. Postanowienie te określały również reżim prawny pomiędzy BGK jako gwarantem a BS jako beneficjentem gwarancji w razie udzielenia poszczególnych jednostkowych gwarancji wpisanych do odpowiedniego ich rejestru. W omówionym wyżej zakresie postanowienia umowy z dnia 4 marca 2013 r. pełniły funkcję podobną do ogólnych warunków umów (wzorca umów) zarówno w odniesieniu do umów zlecenia gwarancji bankowych, jak i umów gwarancji bankowej.

Sąd drugiej instancji zaniechał dokonania oceny relacji prawnych pomiędzy BGK a SGB wynikających z umowy z dnia 4 marca 2013 r. Tymczasem umowny reżim prawny pomiędzy BGK a SGB jako bankiem kredytującym, będący jednocześnie bankiem zrzeszającym, nie był tożsamy z umownym reżimem prawnym pomiędzy BKG a bankami kredytującymi i zrzeszonymi realizującymi tę umowę. W szczególności w umowie z dnia 4 marca 2013 r. przewidziano w § 7 umowy zatytułowanej „Monitorowanie” przekazywanie przez bank kredytujący wskazanych tam informacji i dokumentów do BGK oraz potwierdzenie otrzymania przez BGK do banku kredytującego kopii rejestru wraz z informacjami (por. § 7 ust. 3 i 4 - dotyczący przekazywania kopii rejestru, o którym mowa w ust. 1, i informacji o ewentualnych błędach merytorycznych wynikających z niespełnienia któregośkolwiek z warunków objęcia kredytu gwarancją BGK określonych w § 3 ust. 1-3, ust. 12 oraz § 4 ust. 1, lub błędach formalnych w celu ich skorygowania). Natomiast § 7 ust. 5 stanowił, że szczególny tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 3 i 4, określą strony odrębnym porozumieniem. Jednocześnie - jak stanowił § 7 ust. 6 tej umowy - w przypadku gwarancji spłaty kredytu udzielonego przez bank zrzeszony realizujący umowę albo kredytu konsorcyjnego, obowiązek informacyjny - o którym mowa w ust. 3 i 4 -

wykonywany jest przez bank zrzeszony za pośrednictwem banku zrzeszającego, którym według wstępnej części umowy z dnia 4 marca 2013 r. był SGB. Również w postanowieniach § 8 umowy z dnia 4 marca 2013 r. przewidziano obowiązki informacyjne, w ramach których bank kredytujący miał obowiązek przekazywać pewne informacje do BGK dotyczące realizacji konkretnych umów kredytu objętych gwarancją. Jak stanowił § 8 ust. 7 tej umowy, obowiązek informacyjny - o którym mowa w ust. 2-5 - wykonywany jest przez bank zrzeszony za pośrednictwem banku zrzeszającego. W istocie więc SGB na podstawie umowy z dnia 4 marca 2013 r. miał wykonywać część czynności zamiast BGK jako podmiotu udzielającego gwarancji.

W skardze kasacyjnej powód trafnie eksponuje ściśle powiązanie umowy z dnia 15 marca 2013 r. z umową z dnia 4 marca 2013 r. Umowa z dnia 15 marca 2013 r. - nie wdając się w szczegółowe omawianie poszczególnych jej postanowień - w zasadzie powtarzała postanowienia umowy z dnia 4 marca 2013 r., w szczególności przedmiot tej umowy, zawarte w niej definicje i procedurę zlecania udzielania gwarancji w ramach portfelowej linii gwarancyjnej de minimis, warunki realizacji udzielonych gwarancji i warunki dochodzenia i zabezpieczenia roszczeń regresowych BGK w razie wypłaty sum B. jako beneficjentowi gwarancji. Postanowienia te odnosiły się nie tylko do podmiotów zawierających tę umowę - SGB i B., lecz także do BGK. Jednocześnie zawierała ona pewne nowe uregulowania, których nie zawierała pierwsza umowa w relacji pomiędzy B.a SGB. I tak w § 3 - odmiennie od analogicznego uregulowania zawartego w § 3 ust. 1 umowy z dnia 4 marca 2013 r. - przewidziano, że w ramach linii gwarancyjnej de minimis BGK we własnym imieniu i na własny rachunek udziela bankowi kredytującemu gwarancji portfela kredytów, na którą składają się jednostkowe gwarancje spłaty kredytów, łącznie do kwoty zwanej limitem, potwierdzonej przez SGB odrębnym pismem na wniosek banku kredytującego, stanowiący załącznik nr 12 do umowy, wpisanej przez bank kredytujący do rejestru, o którym mowa w § 7 ust. 1, w okresie wskazanym, w ust. 2. Dalsze postanowienia zawarte w ust. 2 i 3 tej jednostki redakcyjnej umowy dotyczą transzy kredytów, ale udostępnianych nie bankowi kredytującemu (jak w umowie z dnia 4 marca 2013 r.), lecz SGB. Także w § 7 ust. 3 umowy z dnia 15 marca 2013 r. - zatytułowanym „Monitorowanie” -

przewidziano obowiązek przekazania w formie elektronicznej przez bank kredytujący, w terminie do 3 dnia roboczego każdego miesiąca, do SGB kopii rejestru, o którym mowa w ust. 1 (dotyczy rejestru prowadzonego według wzoru załącznika nr 6 do umowy), zawierającego dane według stanu na koniec poprzedniego miesiąca, do upływu terminu ważności ostatniej gwarancji wpisanej do rejestru. Był to więc obowiązek inaczej określony niż obowiązek przewidziany w § 7 ust. 3 umowy z dnia 4 marca 2013 r., zgodnie z którym Bank K., w terminie do 5 dnia roboczego każdego miesiąca, przekazuje do BGK kopię rejestru, o którym mowa w ust. 1, zawierające dane według stanu na koniec poprzedniego miesiąca, po upływie terminu ważności ostatniej gwarancji wpisanej do tego rejestru. W § 7 ust. 4 umowy z dnia 15 marca 2013 r. przewidziano obowiązek, który nie wynikał z pierwszej umowy, przekazania przez BGK do SGB potwierdzenia otrzymania danych zawartych w rejestrze, o którym mowa w ust. 3 (przedstawionych w raporcie miesięcznym stanowiącym załącznik do porozumienia) nie później niż w terminie 2 dni roboczych po jego otrzymaniu wraz z informacją o ewentualnych błędach formalnych lub błędach merytorycznych wynikających z niespełnienia któregośkolwiek z warunków określonych w § 3 ust. 2, 4, 10 oraz w § 4 ust. 1, 2 umowy, w celu ich skorygowania. Bank kredytujący zobowiązany jest przesłać elektronicznie do SGB, skoordynowaną kopię rejestru i raportu miesięcznego, w terminie do 1 dnia roboczego po otrzymaniu informacji z SGB. W części wstępnej umowy z dnia 15 marca 2013 r. podkreślono też, iż wcześniej zawarta została umowa z dnia 4 marca 2013 r. pomiędzy BGK i SGB. Analiza treści tak skonstruowanych umów naprowadza na wniosek, że niezależnie od analizy prawnej, kto był stroną poszczególnych omawianych, umów ich postanowienia mogą świadczyć o tym, że sformułowano je przy założeniu, że stroną pierwszej umowy zawartej w dniu 4 marca 2013 r. był BGK i SGB jako bank zrzeczający a zarazem bank kredytujący, a stroną drugiej umowy jest B. jako bank zrzeczony, który za pośrednictwem SGB uczestniczy w procedurze udzielania gwarancji de minimis przez BGK. Mimo, że BGK nie był wymieniony jako strona zawierająca umowę z dnia 15 marca 2013 r. w relacjach z SGB i z powodem honorował i stosował postanowienia tej umowy, zgodnie zresztą z postanowieniami zawartymi w § 7 ust. 6 i § 8 ust. 7 umowy z dnia 4 marca 2013 r. Z wyżej wymienionych przyczyn za przedwczesną uznać należy stanowczą ocenę tego Sądu,

że umowa z dnia 15 marca 2013 r. była umową łączącą tylko powoda i SGB, a w konsekwencji, że wskazanie umowy z dnia 15 marca 2013 r. w oświadczeniu dłużnika o poddaniu się egzekucji było przedstawieniem niewłaściwego dokumentu dla uaktualnienia się obowiązków pozwanego wynikającego z udzielonej gwarancji bankowej. Ocena ta pomija bowiem określenie relacji prawnej między umowami z dnia 4 i 15 marca 2013 r. oraz - wynikającymi z tych umów - relacjami prawnymi pomiędzy BGK i SGB.

Gwarancje bankowe udzielane przez BGK miały charakter gwarancji dokumentowych. Zobowiązanie BGK, jako banku gwaranta do zapłaty na rzecz powoda jako beneficjenta gwarancji powstawało wówczas, gdy powód jako beneficjent gwarancji przedstawił wraz z wezwaniem do zapłaty dokumenty szczegółowo określone w umowie z dnia 4 marca 2013 r. Zgodnie z postanowieniem zawartym w § 10 ust. 4 tej umowy, brak lub niekompletność dokumentów wymaganych do uruchomienia tej formy zabezpieczenia, uzasadniała odmowę wypłaty sumy gwarancyjnej, gdyż taki skutek wywoływał zwrot wezwania do zapłaty bez rozpatrzenia (§ 10 ust. 4 umowy). Tak określone warunki spełnienia świadczenia przez BGK jako gwaranta były prawnie dopuszczalne w świetle art. 81 pr. bank. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1999 r., II CKN 402/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 16, z dnia 15 września 2016 r., I CSK 524/15, OSP 2020, nr 1, poz. 2 i z dnia 15 lutego 2018 r., IV CSK 86/17, nie publ.). Nie można przyjąć, zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym w skardze kasacyjnej, że w ramach kontroli dokumentów załączanych do wezwania do zapłaty BGK jako gwarant nie był uprawniony do badania treści tych dokumentów, czy odpowiadały one wymaganiom przewidzianym w umowie gwarancji, w tym co do tego, czy oświadczenie kredytobiorcy o poddaniu się egzekucji wobec BGK prawidłowo wskazywało umowę, zgodnie z warunkami umowy.

Treść i forma dokumentów, które miał obowiązek przedstawić powód jako beneficjent gwarancji wraz z wezwaniem do zapłaty, została ujęta w postaci załączników do umowy. Jednym z nich był załącznik zawierający oświadczenie o poddanie się egzekucji przez kredytobiorcę na rzecz BGK, któremu B. udzielał kredytu zabezpieczonego gwarancją spłaty kredytu przez BGK w ramach pomocy de minimis (załącznik nr 4 do umowy z dnia 4 marca 2013 r. według § 5 ust.

1 pkt 2 c tej umowy - k. 112). Mimo, że na samym wstępie załącznika nr 4 była informacja, że stanowi on załącznik do umowy portfelowej linii gwarancyjnej de minimis nr [...] w jego dalszej treści pozostawiono do wypełnienia miejsce w celu skonkretyzowania umowy portfelowej linii gwarancyjnej de minimis, której przedmiotem była spłata zobowiązań wynikających z umowy kredytu, którą należało również dookreślić w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji. Tak sformułowany wzór załącznika nie był jasny w zakresie, w jakim sam nie wskazywał umowy portfelowej linii gwarancyjnej w sytuacji, w której w stosunku prawnym związanym z udzielaniem tej formy zabezpieczenia uczestniczyły trzy podmioty, tj. BGK, SGB oraz B., a treść umów z dnia 4 marca 2013 r. oraz 15 marca 2013 r. wskazuje na to, że strony w ich treści w sposób niejasny określiły, kto był ich stronami. Poza tym w treści oświadczenia należało wskazać umowę portfelowej linii gwarancyjnej, której przedmiotem była spłata zobowiązań wynikających z konkretnej umowy kredytu zawartej przez kredytobiorcę z bankiem kredytującym. Tymczasem umowa z dnia 4 marca 2013 r. portfelowej linii gwarancyjnej nie odnosiła się do jednostkowych, konkretnych umów kredytowych, lecz określała ogólnie warunki udzielania tej formy zabezpieczenia spłaty kredytów udzielanych przez banki kredytujące i zabezpieczonych gwarancjami wystawianymi przez BGK. Pozwala to sformułować wniosek, że treść załącznika nr 4 do umowy z dnia 4 marca 2013 r. oświadczenia o poddaniu się egzekucji nie była w pełni jednoznaczna do tego stopnia, że nie budziło jakiegokolwiek wątpliwości, że należało w treści tego dokumentu wskazać właśnie umowę portfelowej linii gwarancyjnej z dnia 4 marca 2013 r.

Zgodnie z warunkami umów z dnia 4 marca 2013 r. oraz z dnia 15 marca 2013 r., nie weryfikował poprawności dokumentów, które bank kredytujący powinien był uzyskać od kredytobiorcy w celu uzyskania zabezpieczenia w formie gwarancji BGK spłaty konkretnego kredytu. Gwarancją, zgodnie z § 3 ust. 2 oraz § 5 ust. 1 umowy z dnia 4 marca 2013 r., były bowiem objęte kredyty udzielone oraz wpisane przez bank kredytujący do rejestru, o którym mowa w § 7 ust. 1 umowy (rejestr stanowił załącznik nr 6 do tej umowy). Treść załącznika nr 6 w zakresie określającym umowę portfelowej linii gwarancyjnej de minimis była tożsama z treścią załącznika nr 4 do umowy z dnia 4 marca 2013 r. Zgodnie z § 7 ust. 3 umowy z dnia 4 marca 2013 r., bank kredytujący przekazywał do BGK - za pośrednictwem banku zrzeczającego

(§ 7 ust. 6) - kopię rejestru, o którym mowa w ust. 1, zawierające dane według stanu na koniec poprzedniego miesiąca, do upływu terminu ważności ostatniej gwarancji wpisanej do tego rejestru. Następnie, jak stanowił § 7 ust. 4 umowy z dnia 4 marca 2013 r., BGK przekazywał do banku kredytującego potwierdzenie otrzymania kopii rejestru wraz z informacją o ewentualnych błędach merytorycznych wynikających z niespełnienia któregośkolwiek z warunków objęcia kredytu gwarancją BGK określonych w § 3 ust. 1-3, ust. 12 oraz w § 4 ust. 1 lub błędach formalnych, w celu ich skorygowania. Bank kredytujący był zobowiązany przesłać do BGK skorygowaną kopię rejestru w terminie do 2 dni po otrzymaniu informacji z BGK. W przypadku nie dokonania w tym terminie przez bank kredytujący korekty błędów merytorycznych, o których mowa powyżej, BGK niezwłocznie przysyłał do banku kredytującego pisemną informację o nieobjęciu gwarancją BGK kredytów, w stosunku do których wystąpiły błędy. Kredyty nie objęte gwarancją, zgodnie z informacją przekazaną do BGK, bank kredytujący usuwał z rejestru. Nie uchybiało to innym warunkom objęcia kredytu gwarancją, wynikającym z umowy, które nie podlegały ujawnieniu w rejestrze i co do których w związku z tym nie można było zastosować procedury opisanej w § 7 ust. 4.

Z powyższych uregulowań wynikało jednoznacznie, że do BGK (za pośrednictwem SGB) trafiały kopie rejestru umów kredytowych objętych gwarancją prowadzonego według wzoru stanowiącego załącznik nr 6 do umowy z dnia 4 marca 2013 r., w których ujawniano te same dane dotyczące umowy portfelowej linii gwarancyjnej, które powinny być ujawniane w treści oświadczenia kredytobiorcy w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji. Mimo więc, że BGK na etapie rejestracji gwarancji nie kontrolował dokumentów niezbędnych do udzielenia gwarancji, w tym poprawności wypełnienia przez kredytobiorcę oświadczenia o poddaniu się przez niego egzekucji, to miał wgląd do dokumentu w postaci rejestru umów objętych gwarancją BGK i w stosunku do którego to dokumentu miał obowiązek dokonania ich kontroli, w ramach której powinien zwrócić bankowi kredytującemu uwagę na występujące w nim błędy formalne. Z przedstawionych w sprawie dokumentów wynika, że w rejestrze kredytów objętych gwarancją BGK wskazywano na wstępie umowę nr [...] z dnia 15 marca 2013 r. (k. 240). Z dokonanych w sprawie ustaleń nie wynika, aby BGK zwracał uwagę B. (lub SGB) w

trybie przewidzianym w § 7 ust. 4 umowy z dnia 4 marca 2013 r. na jakiegokolwiek błędy formalne, w tym na wskazanie w dokumencie rejestru gwarancji niewłaściwej umowy łączącej BGK z B..

Wyżej opisana okoliczność może mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Może ona być analizowana w kontekście ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej kontraktowej BGK w stosunku do BS, co jednak nie było przedmiotem oceny Sądu drugiej instancji z powodu odrzucenia w części wniesionej apelacji. Może być też jednak analizowana w kontekście prawidłowej wykładni umowy łączącej strony. Zgodnie bowiem z art. 65 § 1 k.c., oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Natomiast art. 65 § 2 k.c. stanowi, że w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że w art. 65 k.c. wyrażono kombinowaną metodę wykładni oświadczeń woli. W jej pierwszej fazie dąży się do ustalenia, w jaki sposób strony rozumiały składane oświadczenia. Jeżeli okaże się, że rozumiały je tak samo przypisuje się taki sens oświadczeń, jaką nadały im strony zgodnie z ich zamiarem, chociażby odbiegało ono od treści, którą nadałby jej rozsądny odbiorca. W takich przypadkach należy więc odstąpić o językowych reguł wykładni nawet wtedy, gdy prowadziłyby one do jednoznacznych, jasnych rezultatów. Badając, jakie znaczenie nadały strony składanym przez siebie oświadczeniom, należy uwzględnić zarówno kontekst sytuacyjny towarzyszący zawarciu umowy, jak i sposób wykonywania umowy po jej zawarciu, który zazwyczaj wskazuje, jaki był rzeczywisty zamiar stron w chwili zawarcia umowy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 168 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2008 r., V CSK 418/07, nie publ., z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 250/08, nie publ., z dnia 2 grudnia 2011 r., III CSK 55/11, nie publ., z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, nie publ., z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 302/12, nie publ., z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 1/13, nie publ., z dnia 24 marca 2017 r., I CSK 443/16, nie publ. i dnia 31 sierpnia 2017 r., V CSK 675/16, OSNC 2018, nr 6, poz. 63). Wątpliwości interpretacyjne, które nie dają się usunąć w drodze ogólnych dyrektyw wykładni oświadczeń woli,

powinny być rozstrzygnięte na niekorzyść strony, która zredagowała tekst je wywołujący (*in dubio contra proferentem* - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 1/13, nie publ.).

Uwzględniając powyższe za uzasadniony należy uznać zarzut naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c., gdyż Sąd Apelacyjny orzekając w sprawie oparł się na dosłownym znaczeniu sformułowań użytych w umowie z dnia 4 marca 2013 r. oraz przy interpretacji prawidłowego sposobu wypełnienia załącznika nr 4 do tej umowy określającego treść oświadczenia kredytobiorcy o poddaniu się egzekucji wobec BGK. Pomiął więc ocenę znaczenia części okoliczności towarzyszących jej zawarciu polegających na tym, że umowa z dnia 4 marca 2013 r. przewidywała udział w jej wykonaniu także SGB jako banku zrzeszającego banki kredytujące, zawarcie dodatkowej umowy pomiędzy SGB oraz powodem dookreślającej część procedury udzielania gwarancji spłaty kredytów przez BGK, oceny znaczenia przygotowania wzorów załączników przez BGK oraz sposób wykonywania umowy z dnia 4 marca 2013 r., w szczególności, że w rejestrze gwarancji przekazywanym do wiadomości BGK wskazywano jako umowę stanowiącą podstawę udzielenia gwarancji nie umowę z dnia 4 marca 2013 r., lecz umowę z dnia 15 marca 2013 r., co nie spotkało się z jakąkolwiek reakcją BGK.

Niezależnie od powyższej oceny na tle ustalonego stanu faktycznego powstaje pytanie o granice rygorystycznego wymagania poprawności dokumentów składanych przez beneficjenta gwarancji wraz z wezwaniem do zapłaty w przypadku gwarancji dokumentowej. Nie negując konieczności rygorystycznego badania tych dokumentów przez gwaranta, nie sposób zaakceptować sytuacji, w której gwarant unika odpowiedzialności wobec beneficjenta gwarancji w razie zupełnie drobnych, błahych uchybień w tym zakresie. Oczywiście powstaje wątpliwość, jak określić granice tolerancji ewentualnych uchybień po stronie beneficjenta gwarancji, które nie prowadzą do zwolnienia gwaranta od odpowiedzialności na podstawie udzielonej gwarancji. Niewątpliwie zawsze należy to ocenić na tle konkretnych okoliczności sprawy. Dotyczyć to może jedynie takich drobnych uchybień, które nie wpływają w żaden sposób na możliwość ustalenia przez gwaranta przesłanek uzasadniających wymagalność roszczenia z gwarancji oraz nieutrudniających możliwości skutecznego dochodzenia roszczeń regresowych przez gwaranta w związku z zapłatą sumy

gwarancyjnej. W okolicznościach sprawy wymagało więc oceny, czy nawet błędne wpisane innej umowy w oświadczeniu o poddaniu się egzekucji przez kredytobiorcę wobec BGK miało jakiegokolwiek znaczenie dla możliwości skutecznego dochodzenia roszczeń BGK wobec kredytobiorcy - zleceniodawcy gwarancji w formie uproszczonej na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego, gdyż temu celowi służyło oświadczenie tego kredytobiorcy, które wraz z wezwaniem do zapłaty przez gwaranta miał obowiązek przedłożyć B. jako beneficjent gwarancji.

Z tych względów uznając za uzasadnioną część zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. orzeczono, jak w sentencji.

jw